

Рівна персику

За доброї підготовки саду до зимівлі гібридні форми культурної аличі витримують морози до $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$. Улітку культура добре відгукується на зрошення й зволоження.

Ольга Алексєєва
Таврійський державний агротехнологічний університет

Алича – культура, у назви якої багато синонімів: слива розчепірена, міраболан, ткемалі, льоджа, афизка, джанка, слива вишнева.

Більшість споживачів садової продукції уявляє аличу як дрібноплідну кісточкову культуру, яка дає жовті, червоні або сині невеликі плоди масою 8–15 г. Та такою ця культура була лише до 1950-х років. Тоді у професійному садівництві, також і в Україні, її використовували як насінневу підщепу для сливи і персика, а у селекційній справі – для одержання підщепних форм на основі міжродових гібридів. Харчова промисловість виготовляла із плодів аличі варення і джеми, а служба меліорації вирощувала її у полезахисних лісосмугах. Якою культурою є зараз?

Вид алича має три підвиди – алича типова (кавказька дикоросла), алича східна (дикоросла середньоазіатська) і алича великоплідна. Усі культурні сорти аличі належать до підвиду алича великоплідна. Своєю чергою, підвид розділяють на різновиди: алича типова, алича таврійська, алича грузинська, алича вірменська, алича іранська, алича червонолиста. Завдяки великій та тривалій праці учених-селекціонерів в Україні, РФ і Туркменістані було виділено великоплідні форми аличі й створено сливово-аличеві гібриди. Нині їх об'єднали у різновид алича гібридна, ці форми по праву вважаються золотим фондом сучасного українського сортименту великоплідної аличі. Саме завдяки появі гібридної аличі у 1960–1980 рр. почалася нова ера промислового вирощування культури.

Культура гібридної аличі має низку переваг. Передусім вона є необхідною ланкою плодового конвеєра у регіонах України де персик не вирощують, а абрикос плодоносить нерегулярно. Особливо цінними у цьому контексті є її сорти ранньосередньої і середньої групи достигання – у такім разі алича займає нішу між вишнею і сливою (плодоношення з червня по серпень). За скороплідністю алича переважає черешню, вишню, сливу й абрикос, у цьому її можна порівняти лише до персика: промисловий урожай у обох культур отримують уже на 3–4 рік.

Алича є високоврожайною культурою. На 4–5-й рік у саду урожайність сягає 30–40 т/га. Розмірами плодів гібридна алича поступається лише персику.

За деревами аличі не складно доглядати, адже культурі властива висока здатність до утворення й відновлення пагонів, завдяки цьому багаторічні гілки у кроні майже не оголюються. Має вона добру здатність й до регенерації, тому навіть після сильного підмерзання дерева аличі легко і швидко за 1–2 роки відновлюють крону й знову дають повноцінний урожай.

Алича придатна до промислового культивування у всіх зонах України. Її гібридні форми мають меншу силу росту аніж черешня, слива й абрикос. Шерують аличу й селекціонери, адже вона добре схрещується з абрикосом, сливою й персиком.

Чи цінні плоди аличі? Так. У них, залежно від сорту, міститься 11,2–18,6% сухих розчинних речовин (7,5–13,2 цукрів, 1,1–3,3 кислот та 0,72–1,38% пектинів). Уміст вітаміну С у м'якуші свіжих плодів варіює в межах 5,6–22 мг/100 г, лейкоантоціанів – 71–667, антоціанів – 11–512 мг/100 г. Плоди містять також вітаміни Р, В₉, В₂, Е, К, РР й багаті на калій, кальцій, магній, фосфор, натрій, залізо, марганець, кобальт.

УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ

Тепло. Загалом алича є теплолюбною культурою, та після створення аличі гібридної вона поширилася й у північніші регіони. Вегетаційний період аличі триває 200–225 днів, культурі необхідна сума активних температур понад $+10\text{ }^{\circ}\text{C}$ у межах 3000–4000 $^{\circ}\text{C}$.

Розпускання бруньок у аличі починається майже одночасно з абрикосом, співпадає у культур й початок цвітіння. Сума активних температур понад $+10\text{ }^{\circ}\text{C}$, яка потрібна, аби абрикос почав цвісти, 450–550 $^{\circ}\text{C}$. Оптимальна температура під час цвітіння $+15\text{...}+20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Мінімумально необхідна температура для проростання пилку $+5\text{...}+12\text{ }^{\circ}\text{C}$, оптимальна – $+10\text{...}+20\text{ }^{\circ}\text{C}$, максимально допустима – $+20\text{...}+40\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Зимівля. Зимостійкість визначає можливість ведення тієї чи іншої культури у певному регіоні. За походженням алича є південним висадом і лише з появою гібридних сортів стало можливим її промислове культивування у всіх регіонах України. Зимостійкість гібридні форми аличі перевищують абрикос і персик і є близькими до сливи. Утім, успішність зимівлі зумовлюють не лише генетичні чинники. Якщо в саду деревам тривалий час не обрізали

крону, або якщо плантація була переобтяжена урожаєм й потерпала від браку вологи під час досягання плодів, якщо із якихось причин вегетація надміру затягнулася – сад аличі зимуватиме погано. Наукові спостереження свідчать, що узимку під час фази глибокого спокою алича витримує зниження температури до $-28...-30^{\circ}\text{C}$. Натомість у фазі вимушеного спокою (наприкінці лютого) – до $-20...-25^{\circ}\text{C}$. Коренева система дикорослої дрібноплідної аличі пошкоджується уже за -12°C , а аличі крупноплідної – за -10°C .

Разом із тим культура ліпше, ніж інші кісточкові, переносить приморозки. У період цвітіння квіти аличі витримують зниження температури до -2°C .

Волога. Аличу вирізняє висока активність водообміну листя – вища, ніж у абрикоса, персика й черешні. Унаслідок інтенсивної транспірації й низької водоутримної здатності листя аличі дуже швидко витрачає свій водний запас. Через це аличу зараховують до групи недостатньо посухостійких плодівих культур.

Утім, майже у всіх регіонах аличу прийнято вирощувати без зрошення. З огляду на це під насадження культури варто виділяти ділянки із ґрунтами, більш важкими за механічним складом й доброю водоутримною здатністю, можливо, навіть перезволоженими.

Під час цвітіння, коли температура повітря зростає до $+30^{\circ}\text{C}$, а вологість – знижується, на зав'язування плодів негативно впливають суховії. Дуже несприятливою для аличі є й посуха на початку літа – унаслідок цього можуть осипатися зав'язі і навіть листя. У посушливі роки наприкінці літа дерева аличі можуть скидати листя, плоди – дрібніють й стають несмачними. Тому основною причиною зниження якості й обсягу урожаїв аличі є саме брак вологи.

Дозрівають плоди гібридної аличі сорту Кримська Роза. Поряд – клітка черешневого саду на сіянцях, збір плодів у розпалі, Татарбунарський р-н Одеської області, літо 2018 року

Ґрунти. Порівняно з іншими плодівими культурами алича менш вибаглива до ґрунтових умов. Вона успішно росте на всіх ґрунтах, які придатні для плодівих багаторічних насаджень, діапазон реакцій ґрунтового розчину pH 4,5–8. Зокрема, дерева аличі добре розвиваються на малородючих щербених, піщаних і супіщаних ґрунтах. Утім, сорти гібридної аличі на цих ґрунтах почуваються погано, передусім через перегрів й брак води.

Алича краще від інших плодівих культур витримує карбонатність ґрунтів і є найбільш солестійкою. Вона витримує у ґрунті уміст хлористих солей на рівні 1,5–2,5 мг екв./100 г сухого ґрунту, а сірчаноокислих солей – на рівні і 4–5. Для порівняння абрикос здатен витримати відповідно 0,9 і 30 мг екв./100 г сухого ґрунту, а персик 0,5–0,8 та 2–2,5.

Одним з чинників пристосування аличі до підвищеної концентрації хлористих солей є її здатність засвоювати ці солі й накопичувати значну кількість хлору в листі й потім під час листопаду його скидати.

Ділянка. Допустимий рівень ґрунтових вод (верховодки) залежить від їх засолення. Якщо вода прісна, то, обираючи ділянку для аличі, на цей показник не зважають, а якщо засолена, то рівень ґрунтових вод повинен бути не меншим ніж 1,5–2 м. Для закладання саду аличі придатні рівні місця і схили. Оскільки культура є вологолюбною, перевагу надають північним схилам, але для більш теплолюбних сортів та раннього дозрівання урожаю обирають схили південної експозиції – там урожай досягне на 5–7 днів швидше, ніж на північних схилах.

Алича є світлолюбною культурою, але в літературі є повідомлення про помірні вимоги культури до освітленості крони дерева. ■

